

Inspirationsmateriale til undervisning

Akut nødhjælp til ældre og handicappede

42922

Udviklet af:
Bjarne Friis Pedersen
Århus Social- og Sundhedsskole
Olof Palmes Allé
8200 Århus N
Tlf.: 87 41 26 26

1. Uddannelsesmålets sammenhæng til FKB

Uddannelsen har FKB 2223 "Socialpsykiatri og fysisk/psykisk handicap" som moder-FKB og er desuden tilknyttet FKB 2222 "Ældrepleje, sygepleje og sundhed i kommunalt regi". FKB'erne kan findes på www.uddannelsesadministration.dk.

Arbejdsfunktioner

Deltagere vil være omsorgsgivere i forhold mennesker, hvor handicap, svækkelse eller sygdom kan medføre, at livstruende situationer kan opstå.

Det kan være handicaphjælpere eller fx den social- og sundhedshjælper, der uden særlige forudsætninger skal deltage i plejen af en ældre med kronisk obstruktiv lungelidelse og tilstødende lungebetændelse.

Deltagerforudsætninger

Målgruppen for uddannelsen er faglærte og ufaglærte medarbejdere, der arbejder med handicappede eller ældre mennesker inden for social- og sundhedssektoren og den pædagogiske sektor – eksempelvis handicaphjælpere, pædagogmedhjælpere, pædagogiske assistenter, social- og sundhedshjælpere og social- og sundhedsassistenter.

Uddannelsen tager udgangspunkt i, at deltagerne har tidligere erhvervet viden om livreddende førstehjælp. Det anbefales, at deltagerne har viden svarende til Dansk Røde Kors' 3 timers modul om "Hjerte-Lunge-Redning". (Se eksempelvis Dansk Førstehjælpsråd: <http://www.dfrnet.dk/oak.jsp?id=558>)

Relevante uddannelser at kombinere med

Det kan være relevant at kombinere denne uddannelse med en lang række af de øvrige AMU-uddannelser, der er udviklet til de pågældende jobområder. Den konkrete udvælgelse må afhænge af den specifikke målgruppe for uddannelsen – herunder de særlige problemstillinger, der gør sig gældende for de borgere, som deltagerne er i kontakt med.

Uddannelserne skal således findes inden for følgende FKB'er: "2223 Socialpsykiatri og fysisk/psykisk handicap" og 2222 "Ældrepleje, sygepleje og sundhed i kommunerne".

Akut nødhjælp til ældre og handicappede

Inspirationsmateriale til undervisning

Det kan eksempelvis dreje sig om:

- 40121 Medvirken til pleje af borger med KOL
- 40607 Personlig hjælper og ledsager
- 42669 Omsorgsmedhjælper - arbejde med udviklingshæmmede

2. Ideer til tilrettelæggelse

Uddannelsen på 1,5 dag kan deles op i tre halve dage. De vigtigste temaer anses at være forståelsen for de livstruende problemer, der kan opstå således deltagerne kan vurdere hvilken handling der skal iværksættes, samt hvem der kan udføre denne handling. Dette kan ligge i tema 1 og 2. I tema tre har deltagerne lejlighed til at fordybe sig i de sygdoms og/eller handicapproblematikker de finder mest relevant.

3. Temaer

Temaoversigt

Tema 1: Hvad er et livstruende problem?

Tema 2: Hvordan handles ifht. livstruende problemer?

Tema 3: Konkrete sygdomme og handicaps

Tema 1: Hvad er et akut livstruende problem?

Under dette tema skal kursister opnå forståelse for, hvad der er akut livstruende og hvad der ikke er akut livstruende, således den korrekte handling kan iværksættes. Noget akut (modsat kronisk) opstået kræver, at man hurtigt gør noget ved det. Her er det ikke relevant at tænke i diagnoser eller sygdomme. I en akut livstruende situation skal der reageres på det symptom der optræder uanset diagnosen.

Undervisningen kan tage udgangspunkt i ABC-principperne. Airways (luftveje), Breathing (vejrtrækning) og Circulation (cirkulation). Det er en enkel men relevant måde at få forståelse for, hvad den livsvigtige iltransport er afhængig af, nemlig frie luftveje, fungerende vejrtrækningsorganer og hjerte/kredsløb. Dette er uafhængigt af, hvorvidt der kaldes på hjælp eller deltagerne selv kan magte situationen.

En opgave til deltagerne kan her være at lade dem beskrive et iltmolekyles "rejse" fra omgivelserne med de 21% ilt gennem luftveje, lunger, hjerte og blodkar til hjernen.

Med den overordnede forståelse for iltens transport på plads kan de forskellige symptomer på, at et problem er under opsejling gennemgås: lyde fra luftvejene, åndenød, slimproduktion, fremmedlegeme i luftvejene, hurtig vejrtrækningsfrekvens, overfladisk vejrtrækning, svedudbrud, cyanose, angst, eller pludseligt opståede brystmerter, osv.

Praktiske eksempler på, hvad der kan forhindre den livsvigtige iltransport, kan nu nævnes. Fx fremmedlegeme i luftvejene (slim, sekret, et bolsje, en kanyle der blokerer), nedsat lungefunktion (væske i lungerne) eller ophørt pumpefunktion (hjer-testop).

Tema 2: Hvordan handles ifht. et livstruende problem?

Her bør de forskellige muligheder til at håndtere akutte situationer gennemgås. Fx at nedsætte iltforbruget ved at forebygge angst, skabe frie luftveje ved at løsne beklædning, at hjælpe personen op at sidde, holde hovedet tilbage osv., hvis det drejer sig om et problem med vejrtrækningen.

Her bør der også behandles det forhold, at det for deltagere selv kan være angstprovokerende at være vidne til et akut, alvorligt anfald af åndenød. Angst, følelser der løber løbsk og måske udvikler sig til panik er en trussel mod at handle fornuftigt og livreddende. At italesætte det forhold kan motivere til at indarbejde nogle enkle håndgreb og rutiner der kan give tryghed og være livreddende, hvis den akutte situation opstår.

Vurderingen af, hvorvidt der skal hjælp (112) til en konkret akut situation kan der ikke gives noget entydigt svar på. Et overordnet princip er, at deltagerens eventuelle usikkerhed må komme den handicappede, syge eller ældre til gode. Ved en sådan vurdering er viden og erfaring det der kan hjælpe til den rette handling. En epileptiker med et kendt mønster i forbindelse med krampeanfald, fx manglende kontakt i nogle minutter, hvorefter vedkommende vågner og skal hvile et stykke tid, men ellers ikke har nogle følger, ja da vil det ikke være relevant at ringe 112. Modsat vil et akut opstået, tidligere ukendt, krampeanfald typisk medføre opkald til 112.

Under dette tema vil det være relevant at præsentere deltagerne for de remedier der er. Fx luftvejskanyle, maske, ventilationspose, transportabelt sug, AED (Automatisk Ekstern Defibrillator = hjertestarter) osv.

Tema 3: Konkrete sygdomme og handicaps

Her kan deltagere med fordel få lejlighed til at kigge nærmere på de handicaps, sygdomme og/eller diagnoser der er relevante for den enkelte. Fx ALS, muskelsvind, hjerneskade, tetraplegi, hjertesygdom, kronisk obstruktivt lungelidende, spasticitet, sclerose osv.

Det kan være ved:

- at deltagerne fordyber sig via relevante hjemmesider/litteratur
- at deltagerne fordyber sig via lærerfremstillede cases
- at deltagerne får korte oplæg om handicap/sygdomme, afhængig af de differentierede behov.

Langt de fleste patientforeninger har fine hjemmesider der giver korte præcise beskrivelser af sygdomme/handicaps – se litteraturliste.

Tid til selvstudie i den sidste tredjedel af uddannelsen må anses som en fordel idet det formodes, at deltagerne vil have forskellige behov. Nogle vil måske læse om ALS og andre vil vide mere om overvægts eller muskelsvindets betydning for vejrtrækning.

Afhængig af deltagernes viden og deres jobfunktioner, kan der også være behov for at komme til større forståelse af, hvordan en respirator fungerer.

4. Opgaver og undervisningsmaterialer

En forståelse af, hvordan åndedrættet og kredsløbet fungerer hos borgere der fx er kørestolsbrugere eller har kroniske vejrtrækningsproblemer, er et vigtigt grundlag for at kunne handle korrekt ved et akut livstruende problem.

I forbindelse med undervisningen vil det være godt at kunne vise deltagerne diverse remedier. Fx en kanyle, en maske, en ventilationspose osv.

En demonstrationsseng kan være velegnet til at forstå og afprøve vigtigheden af, at få hoved og overkrop fra horisontalt til vertikal stilling, mhp. at lette vejrtrækningen.

Følgende studiespørgsmål kan stimulere til læring hos deltagerne

Åndedrættet

- Hvad er formålet med vejrtrækningen?
- Hvor mange gange trækker et menneske almindeligvis vejret pr minut?
- Beskriv, hvad der sker ved en normal vejrtrækning – hvilke muskler er med?
- Forklar udvekslingen mellem ilt og kuldioxid - hvor og hvordan?
- Forklar, hvorfor det er lettere at trække vejret når du sidder op, end når du ligger ned.
- Hvilken funktion har fimrehår og slimhinde i luftvejene og hvad kan ødelægge disse?
- Hvorfor skal luften fugtes og filtreres på vej ned til lungerne?

Kredsløbet

- Hvilken funktion har kredsløbet?
- Hvad er puls og hvor kan pulsen mærkes
- Hvor og hvordan tælles pulsen? (prøv på en anden kursUSDeltager, men spørg først!)
- Hvordan opdeles vore blodkar?
- Hvilke hovedopgaver har blodet
- Hvordan fungerer venepumpen og hvorfor er det vigtigt at holde den i gang?
- Hvilken betydning kan det have, hvis venepumpen ikke fungerer?
- Hvad er ortostatisk blodtryksfald?
- Hvad er en trombe og hvad er en emboli – hvilke symptomer kan de give?

5. Litteraturliste mv.

Danske handicaporganisationer www.handicap.dk

Her kan der læses om diverse sygdomme www.sundhed.dk

Diverse hjemmesider , fx Dansk Epilepsiforening, se www.epilepsiforeningen.dk

Det anbefales at søge på de enkelte sygdomme/handicaps, fx giver en google-søgning på amyotrofisk lateral sclerose” (ALS) 4.450 hits, med alt fra en teknisk

Akut nødhjælp til ældre og handicappede

Inspirationsmateriale til undervisning

---

forklaring på sygdommen, et program fra "lægens bord" på DR med lydfil, en hjemmeside der fortæller om, hvordan det er at leve med sygdommen, over en facebook-gruppe til en artikel i Ugeskrift for læger.